

Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų instituto užsakymu atliktos visuomenės nuomonės apklausos rezultatų ažvalga

2010 m. liepos 15 - rugpjūčio mėn. 2 d. apklausa, kurią LSTC ETI užsakymu atliko UAB „RAIT“:

Tyrimu siekta iširti gyventojų nuomonę apie Lietuvoje gyvenančias įvairių žmonių grupių (pavyzdžiui, romų (čigonų), žydų, musulmonų) situaciją Lietuvoje.

Tyrimo metu apklausti 1008 15–74 metų amžiaus nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Respondentai apklausti savo namuose tiesioginio interviu būdu.

Respondentams atrinkti taikyta daugiapakopė stratifikuota tikimybinė atranka. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 %.

2005 – 2009 m. palyginimas remiasi šių apklausų, atliktų Etninių tyrimų centro užsakymu, duomenimis:

- 2005 m. gegužės 05–08 d. UAB „RAIT“ atliko reprezentatyvią anketinę Lietuvos gyventojų apklausą. Tiesioginio interviu būdu buvo apklausti 1052 16–74 m. nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 proc.
- 2006 m. vasario 14-21 d. UAB „Spinter tyrimai“ atliko reprezentatyvią anketinę Lietuvos gyventojų apklausą. Tiesioginio interviu būdu buvo apklausti 1002 16–74 m. amžiaus nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 proc.
- 2007 m. vasario mėn. 5-19 d. UAB „Spinter tyrimai“ atliko reprezentatyvią anketinę Lietuvos gyventojų apklausą. Tiesioginio interviu būdu buvo apklausti 1007 18–65 metų amžiaus nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 proc.
- 2008 m. vasario mėn. 29 d. – kovo 13 d. UAB „RAIT“ atliko reprezentatyvią anketinę Lietuvos gyventojų apklausą. Tiesioginio interviu būdu buvo apklausti 1037 15–74 metų amžiaus nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 %.
- 2009 m. balandžio 3 d. – 10 d. UAB „RAIT“ atliko reprezentatyvią anketinę Lietuvos gyventojų apklausą. Tiesioginio interviu būdu buvo apklausti 1025 15 – 74 metų amžiaus nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 %. Apklausą atlikta įgyvendinant projektą „Lietuvoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai“ pagal Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2007 m. metinės programos tikslus.

Skelbiant, cituojant ar kitaip naudojant duomenis, nuoroda į Etninių tyrimų institutą būtina.

2010 m. apžvalgą parengė

Dovilė Vildaitė

Utrechto universitetas, Olandija

Visuomenės nuostatos įvairių socialinių grupių, gyvenančių Lietuvoje, atžvilgiu 2010 metais

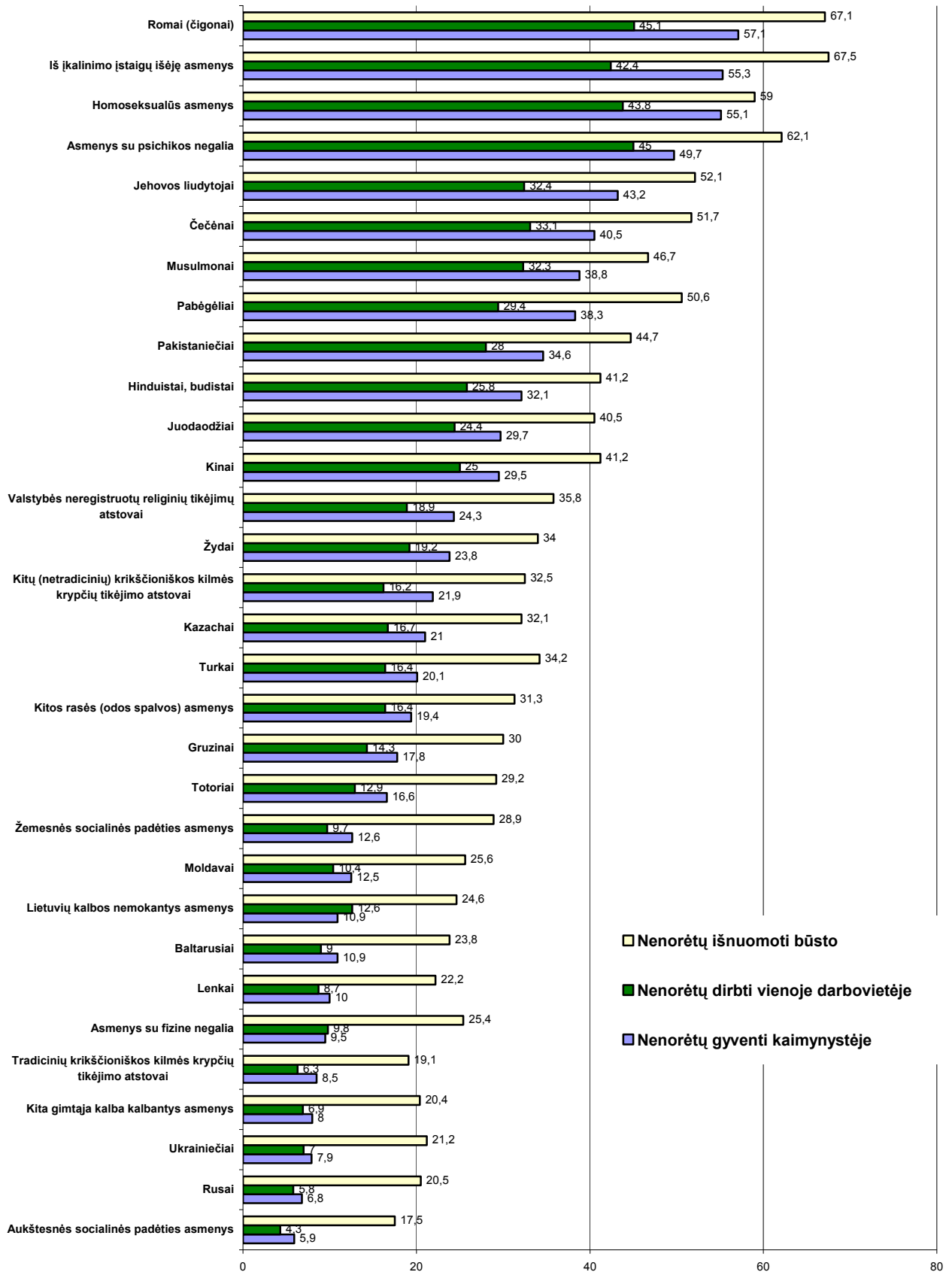
2010 m. liepos 15 – rugpjūčio 2d. tyrimo metu apklausti 1008 15-74 m. nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Respondentai apklausti savo namuose tiesioginio interviu būdu, naudojant iš anksto parengtus klausimynus. Respondentams atrinkti taikyta stratifikuota tikimybinė atranka. Rezultatai atspindi visos Lietuvos gyventojų nuomones bei pasiskirstymą pagal amžių, lytį, gyvenamąją vietą, išsimokslinimą, pajamas. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 3 %.

Tyrimu siekta ištirti gyventojų nuomonę apie Lietuvoje gyvenančias įvairias socialines (mažumų) grupes bei nustatyti socialinę distanciją šių grupių atžvilgiu (t.y. grupių ar individų artumo ar susvetimėjimo laipsnį). Respondentams buvo pateiktas 31 įvairių socialinių grupių žmonių sąrašas, apimantis negalios, etninės kilmės, rasės, tikėjimo, kalbines grupes ir skirtingo socialinio statuso grupes. Socialinė distancija buvo matuota trimis kintamaisiais – gyvenimo kaimynystėje, darbo vietoje darbovietėje ir nuosavo būsto numos atžvilgiu.

Atsakydami į klausimus apie žmonių grupes, su kuriais Lietuvos gyventojai nenorėtų gyventi kaimynystėje, daugiau kaip pusė respondentų nurodė, kad nenorėtų gyventi šalia romų (čigonų) (57,1 proc.), iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų (55,3 proc.) ir homoseksualių asmenų (55,1 proc.), pusė Lietuvos gyventojų nenorėtų kaimynystėje gyventi su asmenimis su psichikos negalia (49,7 proc.). Didelė dalis Lietuvos gyventojų nenorėtų kaimynais matyti Jehovos liudytojų (43,2 proc.), čečėnų (40,5 proc.), musulmonų (38,8 proc.) ir pabėgėlių (38,3 proc.). Trečdalis apklausoje dalyvavusių respondentų yra linkę vengti kaimynystės su pakistaniečiais (34,6 proc.), hinduistais, budistais (32,1 proc.), juodaodžiais (29,7 proc.) ir kinais (29,5 proc.). Kas ketvirtas-penktas Lietuvos gyventojas nenorėtų gyventi žydų (23,8 proc.), kazachų (21 proc.), turkų (20,1 proc.) bei kitos rasės (odos spalvos) asmenų (19,4 proc.) kaimynystėje [žr. 1 pav.].

Palankiausiai kaimynystės atžvilgiu Lietuvos gyventojai vertina aukštesnės socialinės padėties asmenis (5,9 proc. nurodė, kad nenorėtų gyventi kaimynystėje su šiais asmenimis), tradicines etninių mažumų grupes - rusus (6,8 proc.), ukrainiečius (7,9 proc.) ir lenkus (10 proc.), kita gimtąja kalba kalbančius (8 proc.), asmenis su fizine negalia (9,5 proc.) bei tradicinių krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovus (8,5 proc.).

1 pav. Prašome pasakyti, su kuo iš išvardytų žmonių grupių Jūs nenorėtumėte gyventi kaimynystėje, dirbti vienoje darbovietėje ir išnuomoti būsto? 2010 m. (proc.)

Atsakydami į klausimą apie žmonių grupes, su kuriomis Lietuvos gyventojai nenorėtų dirbti vienoje darbovietėje, kaip labiausiai nemėgstamos minimos šios žmonių grupės: beveik pusė Lietuvos gyventojų nenorėtų dirbti su romais (čigonais) (45,1 proc.), asmenimis su psichikos negalia (45 proc.), homoseksualiais asmenimis (43,8 proc.) ir iš įkalinimo įstaigų išėjusiais asmenimis (42,4) [žr. 1 pav.]. Trečdalis respondentų teigė nenorėtų dirbti su čekėnais (33,1 proc.), Jehovos liudytojais (32,4 proc.), musulmonais (32,3 proc.), pakistaniečiais (28 proc.) ir pabėgėliais (29,4 proc.). Tarp ketvirtadaliu ir penktadaliu Lietuvos gyventojų nenorėtų vienoje darbovietėje dirbti su hinduisitais ir budistais (25,8 proc.), kinais (25 proc.) bei juodaodžiais (24,4 proc.).

Labiausiai patraukliais bendradarbiais Lietuvos gyventojai pripažįsta tradicinių etninių mažumų grupių – t.y. rusų, ukrainiečių ir lenkų (atitinkamai 5,8 proc., 7 proc. ir 8,7 proc. nurodė, kad nenorėtų dirbti vienoje darbovietėje) atstovus, tradicinių krikščioniškos kilmės tikėjimo atstovus (6,3 proc.), kita gimtąja kalba kalbančius (6,9 proc.) bei aukštesnės socialinės padėties asmenis (4,3 proc.).

Didžiausias skaičius neigiamų atsakymų vertinant įvairias socialines grupes pastebėtas atsakymuose į klausimą apie žmonių grupes, kurioms Lietuvos gyventojai nenorėtų išnuomoti būsto. [žr. 1 pav.]. Beveik 70 proc. respondentų teigė, jog nenuomotų būsto iš įkalinimo įstaigų išėjusiems asmenims ir romams (čigonams) (atitinkamai 67,5 proc., ir 67,1 proc.), daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų nenuomotų būsto ir asmenims su psichikos negalia (62,1 proc.), homoseksualiems asmenims (59 proc.), Jehovos liudytojams, čekėnams (52,1 proc.) ir pabėgėliams (50,6 proc.). Žymi dalis gyventojų nenorėtų nuomoti būsto musulmonams (46,7 proc.), pakistaniečiams (44,7 proc.), hinduistams ir budistams (41,2 proc.), kinams (41,2) ir juodaodžiams (40,5 proc.).

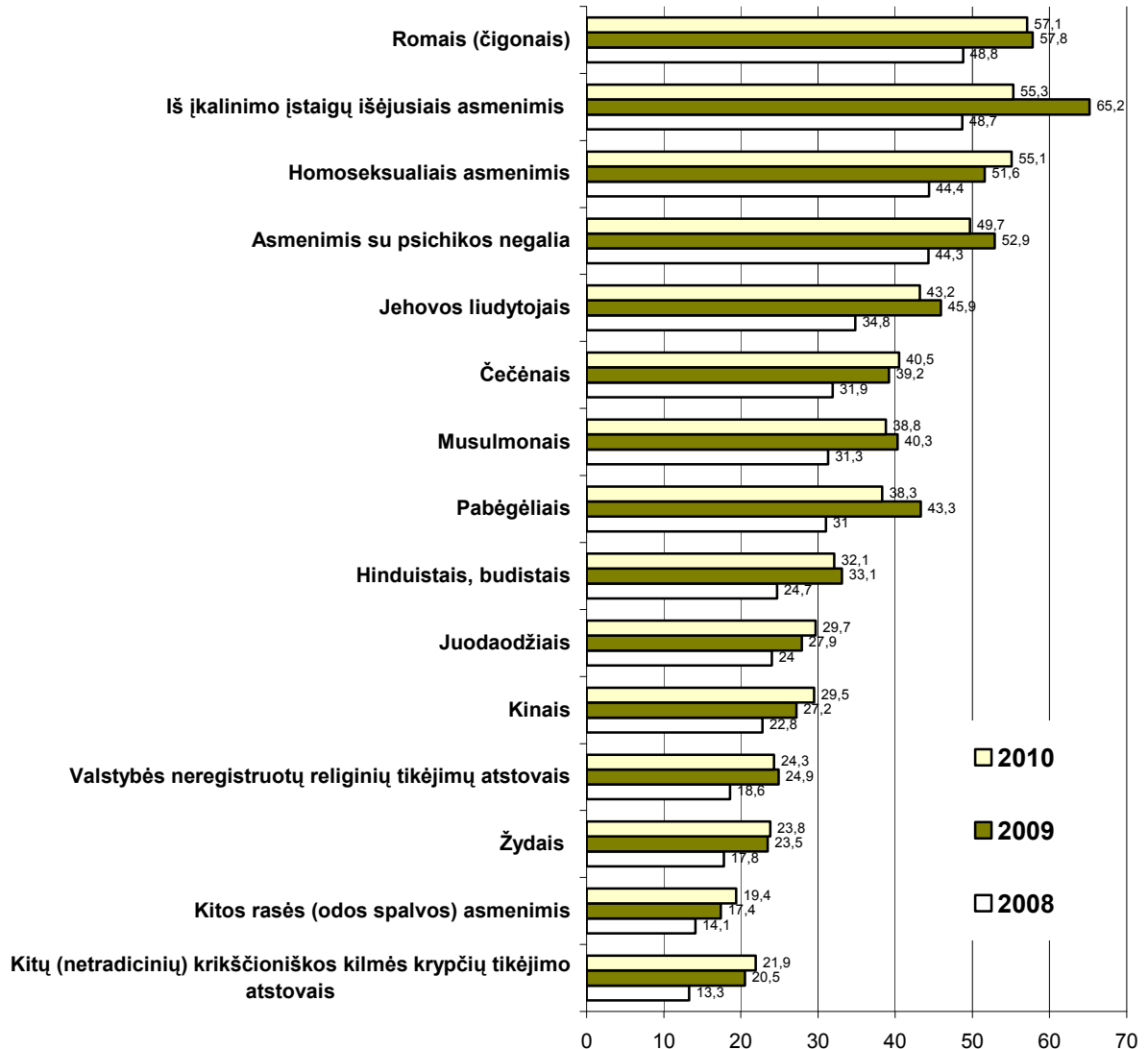
Daugiau nei trečdalis arba trečdalis Lietuvo gyventojų teigė nenorėtų, kad jų nuomininkai būtų valstybės neregistruotų ar kitų netradicinių krikščioniškos kilmės religinių tikėjimų atstovai (atitinkamai 35,8 proc. ir 32,5 proc.), turkai (34,2 proc.), žydai (34 proc.), kazachai (32,1 proc.), kitos rasės (odos spalvos) asmenys (31,3 proc.) ir gruzinai (30 proc.).

Kaip galimus nuomininkus lietuviai palankiausiai vertina tradicines etnines grupes (būstą rusams nuomoti atsisakytų 20,5 proc., ukrainiečiams – 21,2 proc., lenkams – 22,2 proc.), aukštesnės socialinės padėties asmenims (17,5 proc.), tradicinių krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovams (19,1 proc) ir kita gimtąja kalba kalbantiems asmenims (20,4 proc.). Vis tik pastebėtina, kad net kas ketvirtas ar kas penktas Lietuvos gyventojų nenorėtų šioms grupėms nuomoti būsto.

Atsakydami į klausimus apie socialinę distanciją, palankiausiai Lietuvos gyventojai vertino aukštesnės socialinės padėties asmenis, didžiausias Lietuvos tautines mažumas (t.y. rusus, lenkus, ukrainiečius ir baltarusius), tradicinių krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovus bei kita gimtąja kalba kalbančius asmenis.

Apibendrinant 2010 m. atliktos Lietuvos gyventojų apklausos duomenis galima teigti, kad socialinė distancija įvairių Lietuvoje gyvenančių žmonių grupių atžvilgiu pasireiškia nevienodai. Socialinė distancija bendradarbių atžvilgiu yra mažesnė nei kaimynų ir nuomininkų, tačiau ji išauga būsto nuomos klausimu.

2 pav. Prašome pasakyti, su kuo iš išvardytų žmonių grupių Jūs nenorėtumėte gyventi kaimynystėje? 2008-2010 m. (proc.)

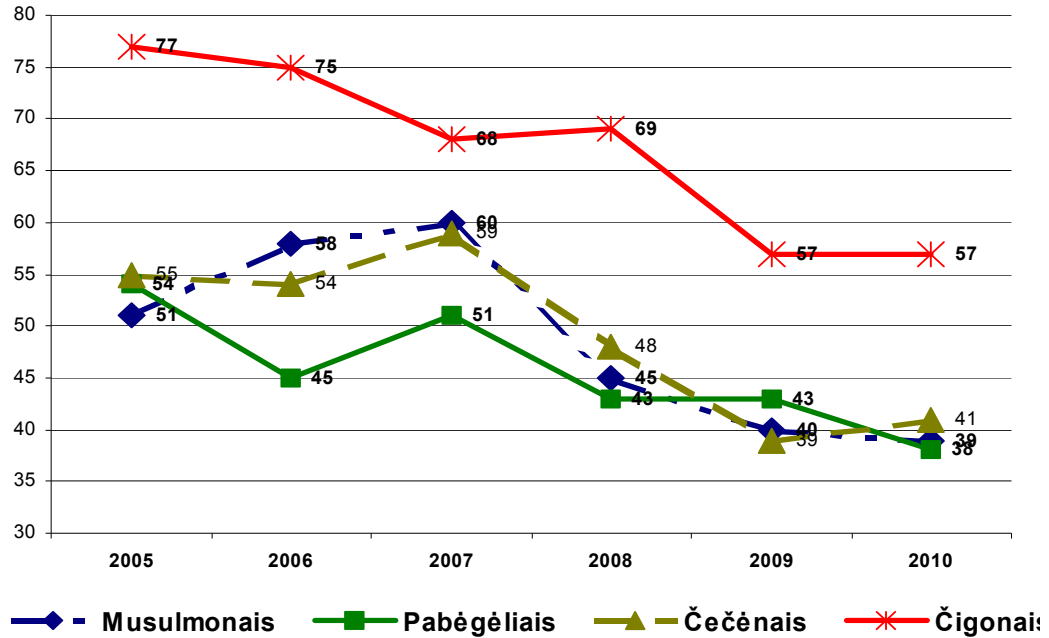
Lyginant apklausoje dalyvavusių respondentų atsakymus apie socialinę distanciją kaimynų, bendradarbių ir nuomininkų atžvilgiu matyti, kad socialinių grupių hierarchija išlieka ta pati – labiausiai nemėgstamomis grupėmis laikytini iš kalėjimo įstaigų išėję asmenys, romai (čigonai),

asmenys su psichine negalia bei homoseksualūs asmenys. Vertinant religiniu aspektu, labiausiai nepageidaujamos grupės kaimynystėje, darbovietėje bei nuomojant būstą yra Jehovos liudytojai, musulmonai, hinduistai ir budistai. Didelė Lietuvos gyventojų dalis neigiamai vertina ir etninių mažumų grupes bei kitos rasės žmones (pvz., čečėnus, pakistaniečius, kinus, juodaodžius ir kitos rasės (odos spalvos) asmenis).

Lyginant 2010 m. Lietuvos gyventojų apklausos duomenis su ankstesnių Etninių tyrimų instituto apklausų duomenimis, matome tam tikrus Lietuvos gyventojų nuostatų pokyčius. Prieš du metus Lietuvos gyventojai palankiau vertino visas išvardytų žmonių grupių atstovus kaip galimus kaimynus, tuo tarpu paskutiniai metų apklausos rezultatai rodo padidėjusių neigiamų atsakymų procentą. Taip pat 2010 m. padidėjo skaičius žmonių, neigiamai vertinančių darbą kartu su išvardytomis socialinėmis grupėmis. Naujaisi duomenys didžiausius nuostatų pokyčius rodo homoseksualių asmenų atžvilgiu: jei 2008 m. kaimynystėje su homoseksualiais asmenimis nenorėjo gyventi 44 proc., tai 2010 m. ši dalis gyventojų išaugo iki 55 proc. [žr. 2 pav.]. Romų atžvilgiu nuostatos išlieka panašios kaip 2009 m. (57-58 proc.), o iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų atžvilgiu kiek nuslūgusios neigiamos nuotatos (2009 m. - 65 proc., 2010 m. – 55 proc.). Darbo vienoje darbovietėje atveju taip pat didžiausiai neigiami pokyčiai fiskuojami homoseksualių asmenų atžvilgiu: 2008 m. dirbti vienoje darbovietėje nenorinčių buvo 34 proc., 2009 m. – 42 proc., 2010 m. – 44 proc. respondentų. Taip pat neigiamų atsakymų skaičius išaugo vertinant visas kitas ilgą laiką nemėgstamomis laikomas grupes: musulmonus (nenorinčiųjų dirbti su šia grupe skaičius išaugo 8,2 procentiniais punktais), čečėnais (+7,4), romais (čigonais) (+6,7) ir iš įkalinimo įstaigų išėjusiais asmenimis (+6,6 procentiniai punktai).

Trečiame paveikslėlyje pavaizduoti Lietuvos gyventojų nuomonių pokyčiai keturių socialinių grupių – musulmonų, pabėgėlių, čečėnų ir romų (čigonų) – atžvilgiu nuo 2005 iki 2010 metų. [žr. 3 pav.]. Visuomenės nuomonės tyrimai ilgesniu laikotarpiu leidžia teigti apie pastebimą tam tikrą socialinės distancijos mažėjimą: 2009 m., 2010 m. metais kiek mažiau Lietuvos gyventojų nurodė, kad kaimynais nenorėtų matyti minėtų etninių grupių atstovų.

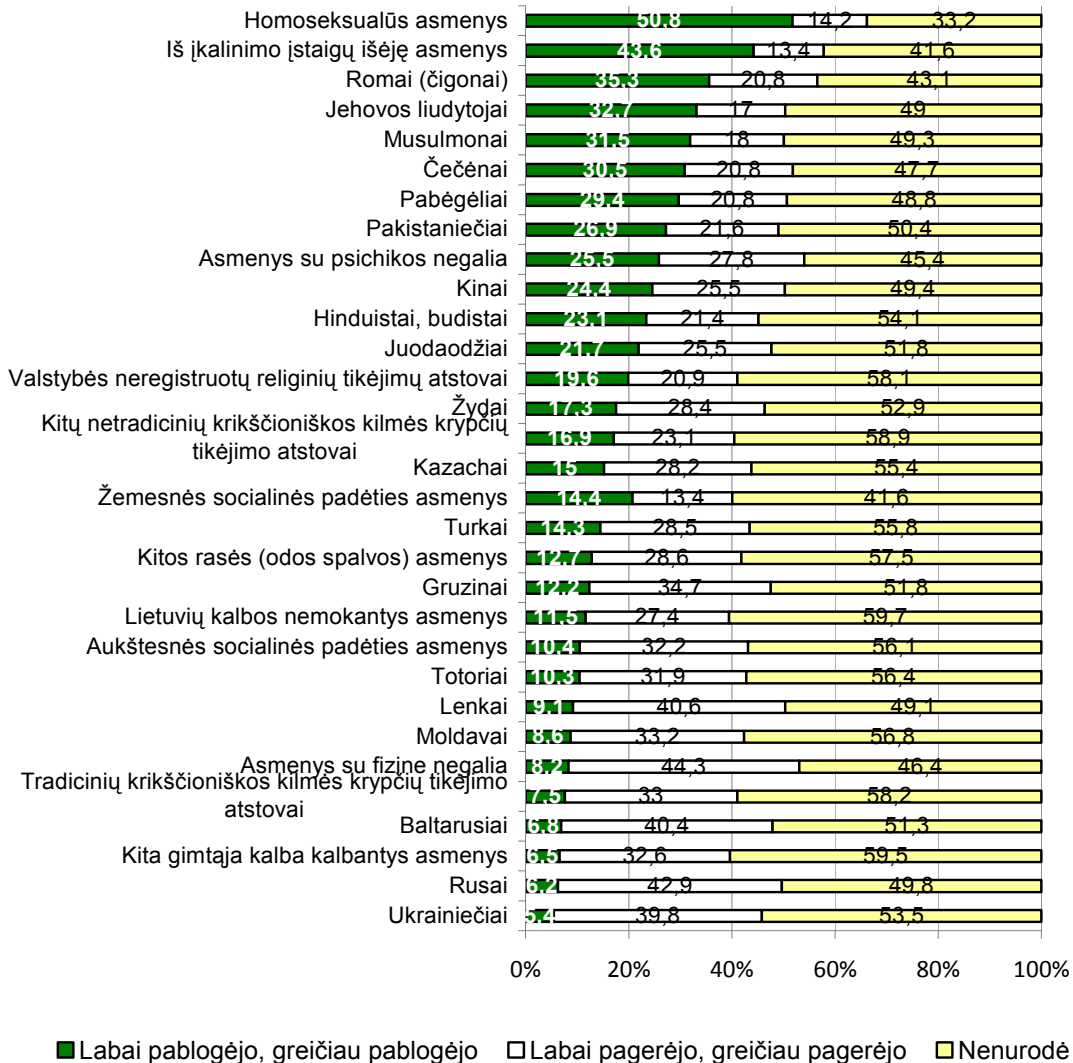
3 pav. Prašome pasakyti, su kuo iš išvardytų žmonių grupių Jūs nenorėtumėte gyventi kaimynystėje? (proc.) 2005-2010 m. proc.

Taip pat tyrime dalyvavusių Lietuvos gyventojų buvo klausama, kaip per pastaruosius 5 metus pasikeitė jų požiūris į Lietuvoje gyvenančių žmonių grupes. Pastebėtina, kad didelė dalis respondentų negalėjo nurodyti savo nuomonės pokyčių (neturinčių nuomonės dalis svyruoja nuo 33 proc. (pavyzdžiui, homoseksualių asmenų atžvilgiu) iki 60 proc. (pavyzdžiui, lietuvių kalbos nemokančių asmenų ar kita gimtąja kalba kalbančiųjų atžvilgiu). Vis tik atsakymai ir į šį klausimą patvirtina įsitvirtinusių nemėgstamų socialinių grupių hierarchiją. [žr. 4 pav.].

2010 m. pusė arba šiek tiek mažiau nei pusė respondentų nurodė, kad per pastaruosius 5 metus jų nuomonė labai pablogėjo arba greičiau pablogėjo nei pagerėjo apie homoseksualius asmenis (50,8 proc.) ir iš įkalinimo įstaigų išėjusius asmenis (43,6 proc.). Trečdalis gyventojų teigia, kad jų nuomonė pablogėjo apie šias grupes: romus (čigonus) (35,3 proc.), Jehovos liudytojus (32,7 proc.), musulmonus (31,5 proc.), čečėnus (30,5 proc.) ir pabėgėlius (29,4 proc.). Maždaug ketvirtadalis respondentų teigia, kad jų nuomonė pablogėjo apie šias grupes: pakistaniečius (26,9 proc.), asmenis su psichikos negalia (25,5 proc.), kinus (24,4 proc.) bei hinduistus ir budistus (23,1 proc.).

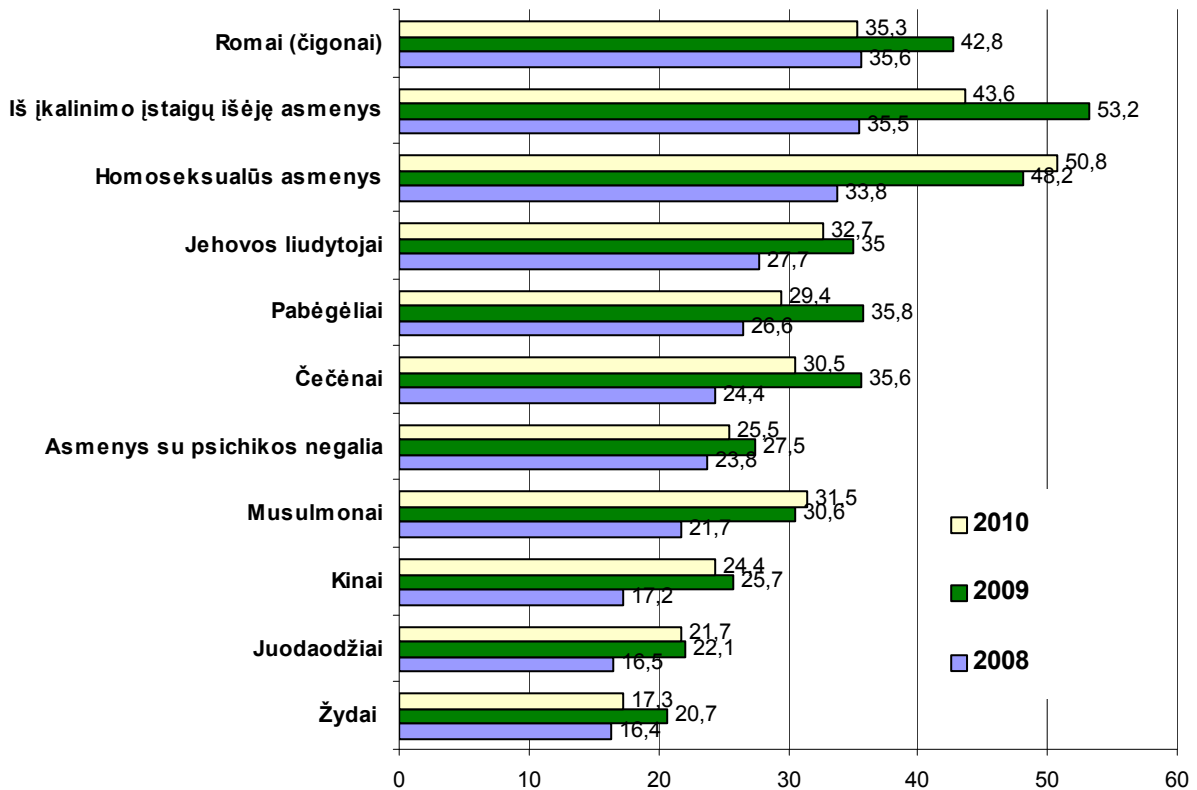
4 pav. Kaip per pastaruosius 5 metus pasikeitė Jūsų požiūris į Lietuvoje gyvenančių žmonių grupes? (proc.)

2010 m. duomenimis, žmonių grupės, apie kurias per pastaruosius 5 metus Lietuvos gyventojų nuomonė labiausiai pagerėjo – tai asmenys su fizine negalia, rusai, lenkai ir ukrainiečiai (atitinkamai, 44,3 proc., 42,9 proc., 40,4 proc. ir 39,8 proc. respondentų nurodė, kad jų nuomonė apie šias grupes pastaraisiais metais labai pagerėjo arba greičiau pagerėjo nei pablogėjo). Maždaug trečdalis lietuvių nurodė, kad jų nuomonė pagerėjo apie gruzinus (34,7 proc.), moldavus (33,2 proc.), tradicinių krikščioniškos kilmės kryptų tikėjimo atstovus (33 proc.), aukštesnės socialinės padėties žmones (32,2 proc.), kita gimtąja kalba kalbančius

asmenis (32,6 proc.) ir totorius (31,9 proc.). Taip pat beveik trečdalis nurodė nuomonės pokyčius teigiama linkme kitos rasės (odos spalvos) asmenų (28,6 proc.), turkų (28,5 proc.), žydų (28,4 proc.) ir lietuvių kalbos nemokančių asmenų (27,4 proc.) atžvilgiu.

5 pav. Kaip per pastaruosius 5 metus pasikeitė Jūsų požiūris į Lietuvoje gyvenančių žmonių grupes? Atsakiusieji "labai pablogėjo, greičiau pablogėjo", 2008-2010 m., proc.

Lyginant 2010 m. Lietuvos gyventojų atsakymus į klausimą apie nuomonių kaitą su ankstesniais Etninių tyrimų instituto atliktų visuomenės apklausų apie įvairias etnines grupes rezultatais, galima teigti keletą dalykų. Pirmiausia, Lietuvos gyventojų nuomonių tendencijos išlieka tokios pat. Kitaip tariant, tiek 2008 m., tiek 2010 m. atliktos apklausos parodė, kad didelė dalis respondentų nenurodė kokia linkme pasikeitė jų nuomonė išvardytų socialinių grupių atžvilgiu. Taip pat nepasikeitė tiek neigiamai, tiek teigiamai vertinamų grupių sąrašas: Lietuvos gyventojų nuomonė neigiama linkme ir 2008 m., ir 2010 m. labiausiai keitėsi romų (čigonų), iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų, homoseksualių asmenų ir Jehovos liudytojų atžvilgiu. Kaip ir anksčiau, respondentai nurodė, kad jų nuomonė pastaraisiais metais pagerėjo asmenų su fizine negalia, aukštesnės socialinės padėties asmenų, kita gimtąja kalba kalbančių

ar lietuvių kalbos nemokančių asmenų atžvilgiu. Vis tik pastebėtina, kad grupių, apie kurias lietuvių nuomonė ženkliai blogėja, hierarchija pasikeitė. Jei ankstesniais metais Lietuvos gyventojų nuomonė labiausiai blogėjo romų (čigonų), iš įkalinimo įstaigų išėjusių asmenų, homoseksualių asmenų, Jehovos liudytojų ir pabėgėlių atžvilgiu, tai paskutiniosios apklausos duomenimis ši seka yra: homoseksualūs asmenys (51 proc. teigiančių, kad nuomonė labai pablogėjo ar greičiau pablogėjo), iš įkalinimo įstaigų išėję asmenys (44 proc.), romai (čigonai) (35 proc.), Jehovos liudytojai (33 proc.), musulmonai (32 proc.) ir čečėnai (31 proc.). Kitaip tariant, per 2010 m. ženkliai pablogėjo Lietuvos gyventojų nuomonė apie homoseksualius asmenis ir musulmonus (atitinkamai, + 17 ir + 10 procentinių punktų prieaugis teigiančių, kad jų nuomonė apie šias grupes per pastaruosius 5 metus pablogėjo) [žr. 5 pav.].